

แผนปฏิบัติการขับเคลื่อนการบริหารจัดการก๊าซเรือนกระจก
โครงการถึงขยะเปียก ลดโลกร้อนเทศบาลตำบลนาคำ
ประจำปี ๒๕๖๗

บทที่ ๑ บทนำ

๑.๑ หลักการและเหตุผล

ด้วยกระทรวงมหาดไทยกำหนดนโยบายการดำเนินงานด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศเพื่อบรรลุเป้าหมายการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกและการดำเนินงานด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศของประเทศ ตามนโยบายของรัฐบาล ที่พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี ได้กล่าวถ้อยแถลงในการประชุมรัฐภาคีกรอบอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ สมัยที่ ๒๖ (COP๒๖) ณ เมืองกลาสโกว์ สหราชอาณาจักร เมื่อวันที่ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๔ ว่า“ประเทศไทยพร้อมยกระดับการแก้ไขการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศอย่างเต็มที่ทุกวิถีทางเพื่อบรรลุเป้าหมายความเป็นกลางทางคาร์บอน (Carbon Neutrality) ภายในปี ๒๕๙๓ (ค.ศ.๒๐๕๐) และบรรลุเป้าหมายการปล่อยก๊าซเรือนกระจก”

กระทรวงมหาดไทย โดยกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ได้ดำเนินโครงการถึงขยะเปียกลดโลกร้อนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประเทศไทย ตั้งแต่ ปี ๒๕๖๒ โดยให้จังหวัดส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสนับสนุนการจัดทำถังขยะเปียกให้ครบทุกครัวเรือน รวมถึงศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และสถานศึกษาในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกแห่ง เพื่อเป็นการส่งเสริมการคัดแยกการจัดการขยะครัวเรือนลดการปนเปื้อนขยะเปียกกับของเหลือใช้อื่นๆสร้างรายได้เพิ่มจากการคัดแยกขยะลดภาระค่าใช้จ่ายในการทำปุ๋ยหมักที่เกิดจากถังขยะเปียก เพิ่มความอุดมสมบูรณ์ของดิน ลดผลกระทบสิ่งแวดล้อมและชุมชน ตลอดจนลดปริมาณการปล่อยก๊าซเรือนกระจก

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นได้ดำเนินการขึ้นทะเบียนโครงการถึงขยะเปียกลดโลกร้อนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นโครงการลดก๊าซเรือนกระจกภาคสมัครใจในประเทศไทย หรือ Thailand Voluntary Emission Reduction Program : T-VER) เมื่อเดือนกุมภาพันธ์ ๒๕๖๒ โดยมีระยะเวลาโครงการตั้งแต่วันที่ ๑ กรกฎาคม ๒๕๖๒ - ๓๐ มิถุนายน ๒๕๖๙ หรือระยะเวลา ๗ ปี คาดว่าจะสามารถปริมาณก๊าซเรือนกระจกได้ ๔๙๒,๑๑๒ ตันคาร์บอนไดออกไซด์เทียบเท่าต่อปี

นอกจากการมุ่งลดปริมาณขยะและการคัดแยกขยะที่ต้นทางแล้วยังมุ่งสร้างระบบการเก็บขนขยะซึ่งเป็นอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้นเพื่อนำไปสู่การจัดการขยะอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ การแปรรูปเป็นพลังงานเชื้อเพลิง การแปรรูปเป็นพลังงานไฟฟ้า การนำไปผ่านกระบวนการเพื่อผลิตเป็นปุ๋ยอินทรีย์ต่างๆ ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมในอนาคตต่อไป

ดังนั้น เทศบาลตำบลนาคำ จึงได้จัดทำแผนปฏิบัติการขับเคลื่อนโครงการถึงขยะเปียก ลดโลกร้อนเทศบาลตำบลนาคำ ขึ้น เพื่อขับเคลื่อนการดำเนินงานตามนโยบาย การลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกและการดำเนินงานด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศของประเทศไทย โดยเน้นการขับเคลื่อนการจัดการขยะเปียกหรือขยะอินทรีย์ที่ต้นทาง โดยการจัดทำถังขยะเปียกลดโลกร้อน ยึดหลักการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะเปียกของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งประชาชนตำบลนาคำทุกคน ในฐานะที่เป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการผลิตและการจัดการขยะ เพื่อให้การจัดการขยะอินทรีย์ในตำบลนาคำมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

๑.๒ คำนิยาม

- **ขยะอินทรีย์ หรือ ขยะเปียก** หมายถึง ขยะที่ย่อยสลายได้ง่ายตามธรรมชาติ เช่น เศษอาหาร เศษพืช ผักและผลไม้ ฯลฯ หรือที่เรียกอีกอย่างคือ ขยะเปียก

- **ถังขยะเปียกลดโลกร้อน** หมายถึง ใช้สำหรับการคัดแยกและจัดการขยะอินทรีย์หรือขยะเปียก ได้แก่ เศษอาหาร เศษผัก ผลไม้ เศษหญ้า หรืออื่นๆ ที่สามารถย่อยสลายได้ง่ายตามธรรมชาติ ลักษณะถังเป็นถังพลาสติกมีฝาปิด ตัดกันถัง เพื่อใช้สำหรับฝังลงดินเพื่อทิ้งขยะเปียกลงไปในถังเพื่อให้เกิดการย่อยสลายเป็นปุ๋ยบำรุงดิน

- **ก๊าซเรือนกระจก** หมายถึง ก๊าซที่เป็นองค์ประกอบของบรรยากาศโลกห่อหุ้มโลกไว้เสมือนเรือนกระจก ซึ่งก๊าซเรือนกระจกสามารถส่งผลกระทบต่อโดยตรง คือทำให้โลกมีพลังงานความร้อนสะสมอยู่บนผิวโลกและชั้นบรรยากาศมากขึ้น อันเป็นต้นเหตุให้พื้นผิวโลกมีอุณหภูมิสูงขึ้น

๑.๓ สถานการณ์การจัดการขยะอินทรีย์ (ขยะเปียก) ในระดับประเทศ

ปัจจุบันปัญหาสิ่งแวดล้อมเกิดในทุกระดับทั้งระดับประเทศ ระดับภูมิภาค และในระดับท้องถิ่น ที่มีความรุนแรงเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ด้วยสาเหตุที่เกิดจากการเจริญเติบโตของสังคมเมือง ย่อมส่งผลให้ประชากรมีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว และทำให้มีการขยายพื้นที่อยู่อาศัย หรือ การประกอบกิจการธุรกิจต่าง ๆ เช่น สถานประกอบการอาหาร โรงงานอุตสาหกรรม ห้างสรรพสินค้าและตลาด เพิ่มขึ้น ส่งผลทำให้เกิดปัญหาขยะล้นเมือง ที่ในปัจจุบันประเทศไทย กำลังเผชิญกับปัญหาอยู่ ซึ่งขยะที่เกิดขึ้นจะแบ่งออกเป็น ๔ ประเภท คือ ขยะที่ย่อยสลาย เช่น เศษผัก ผลไม้ ฯลฯ ขยะรีไซเคิล เช่น แก้ว กระดาษ ฯลฯ ขยะอันตราย เช่น วัตถุระเบิด วัตถุ ไวไฟ ฯลฯ และขยะทั่วไป เช่น ถุงพลาสติก ห่อพลาสติกใส่ขนม ฯลฯ ที่ถูกทิ้งออกสู่แหล่งชุมชน ส่วนใหญ่ ไม่มีการจัดการขยะที่ถูกต้อง ส่งผลทำให้เกิดการแพร่กระจายของเชื้อโรคเป็นแหล่งที่อยู่ของสัตว์หรือแมลงพาหะนำโรคที่จะส่งผลกระทบต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อมตามมาในภายหลัง (วรรณณี กองจันทร์ดี, ๒๕๖๔)

อาหารเป็นปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิตของมนุษย์แต่ทว่าหนึ่งในสามของอาหารที่ผลิตออกมาในโลกกลายเป็นขยะอาหารซึ่งหมายถึงเศษอาหารที่ไม่สามารถนำมารับประทานได้ทั้งที่ อาหารเหล่านั้นอาจจะเป็นอาหารส่วนเกินที่สามารถนำไปรับประทานต่อได้ก็ตาม แต่ต้องทิ้ง กลายเป็นขยะอาหารหรือประมาณ ๑.๖ พันล้านตันต่อปี ซึ่งเป็นข้อมูลที่ได้จากการประมาณการขององค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ (UNFAO) ซึ่งขยะอาหารเหล่านี้แท้จริงแล้วเป็นอินทรีย์ที่สามารถย่อยสลายได้ แต่ทั้งในระดับโลกและในประเทศไทยยังขาดการจัดการขยะที่ถูกวิธีจึงทำให้ขยะเหล่านี้กลายเป็นปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมที่สำคัญในปัจจุบัน (วรรณณี กองจันทร์ดี, ๒๕๖๔)

ซึ่งในปัจจุบันสถานการณ์ขยะอินทรีย์ในประเทศไทยยังพบว่าประชาชนยังขาดความตระหนักในการจัดการขยะที่ต้นทางโดยเฉพาะอย่างยิ่งขยะอินทรีย์ซึ่งมีปริมาณมาก ยังไม่ได้รับการจัดการหรือการคัดแยกจากครัวเรือนของประชาชน ดังนั้นเพื่อให้ประชาชนในพื้นที่นำแนวทางการจัดการขยะอินทรีย์ (ขยะเปียก) ดังกล่าวมาปรับใช้ในการลดปริมาณขยะ และ มลพิษทางสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น

ทั้งด้านสุขภาพและสภาพแวดล้อม ตามนโยบายของรัฐบาล ที่ได้ทำดากรอบอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ สมัยที่ ๒๖ (COP๒๖) ณ เมืองกลาสโกว์ สหราชอาณาจักร

เมื่อวันที่ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๔ โดยมีเป้าหมายความเป็นกลางทางคาร์บอน (Carbon Neutrality) ภายในปี ๒๕๙๓ (ค.ศ.๒๐๕๐) และบรรลุเป้าหมายการปล่อยก๊าซเรือนกระจก” จึงเกิดเป็นโครงการถึงขยะเปียกลดโลกร้อนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อการบริหารจัดการขยะเปียกตามเป้าหมายในกรอบอนุสัญญา (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, ๒๕๖๕)

๑.๔ กระบวนการคัดแยกและการเก็บ/ขน ในประเทศไทย

ปัญหาการจัดการขยะมูลฝอยเป็นปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมที่ทุกหน่วยงานและประชาชนที่เกี่ยวข้อง ต่างให้ความสำคัญและจำเป็นต้องร่วมมือกันแก้ไขเพราะเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนที่อยู่ภายใต้การปกครอง ส่วนท้องถิ่นทุกแห่ง ซึ่งปัญหานี้ยังทวีความรุนแรงมากขึ้นส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมในสังคมและชุมชน ดังนั้นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงได้นำแผนแม่บทการจัดการขยะมูลฝอยของประเทศไทย (พ.ศ. ๒๕๕๙ – ๒๕๖๔) ซึ่งเป็นกรอบแนวทางการจัดการขยะมูลฝอยของจังหวัด หน่วยงานภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและสามารถดำเนินการจัดการขยะมูลฝอยได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อนำไปใช้ทำแผนการจัดการขยะของจังหวัดในภาพรวม และร่วมกับหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้อง ขับเคลื่อนการดำเนินงานจัดการขยะให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย อย่างเป็นรูปธรรมเพื่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมต่อการดำรงชีวิต (กรมควบคุมมลพิษ, ๒๕๖๕)

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งเป็นหน่วยงานในภาคปฏิบัติในพื้นที่ ยังขาดความรู้และความเข้าใจ รวมถึงทรัพยากรในการจัดการขยะที่มีประสิทธิภาพและถูกต้องตามหลักวิชาการ โดยปัจจัยที่มีความสำคัญในการจัดทำระบบการจัดการขยะที่มีประสิทธิภาพ คือ ข้อมูลขยะในแต่ละพื้นที่ ที่ปัจจุบันข้อมูลขยะในแต่ละพื้นที่ของแต่ละหน่วยงานยังมีความคลาดเคลื่อนและไม่เป็นไปตามสถานการณ์จริงในพื้นที่ ซึ่งเป็นอุปสรรคในการกำหนดนโยบายในการจัดการขยะอย่างยิ่ง นอกจากนี้ วัฒนธรรมการจัดการขยะในครัวเรือนนั้นยังมีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากปริมาณขยะจากต้นทางเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้ปริมาณขยะที่เข้าสู่ระบบการจัดการลดลงได้อย่างยั่งยืน เพราะหากมีการส่งเสริมให้มีการคัดแยกขยะตั้งแต่ต้นทาง ได้แก่ ในครัวเรือน สำนักงาน สถานประกอบการ ต่างๆ รวมทั้งการวางระบบเก็บขนให้สอดคล้อง นอกจากจะทำให้ปริมาณขยะที่เข้าสู่ระบบการจัดการลดลงแล้ว ยังถือว่าเป็นการประหยัดทรัพยากรในการจัดการขยะและเพิ่มมูลค่าให้กับขยะมูลฝอยดังกล่าวด้วย (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, ๒๕๖๕)

กระบวนการ คัดแยก การจัดการขยะอินทรีย์หรือขยะเปียกในปัจจุบัน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้มีนโยบายส่งเสริมการจัดการขยะอินทรีย์ที่ต้นทางโดยเน้นการส่งเสริมการจัดกิจกรรมการคัดแยกขยะที่ต้นทาง เพื่อเป็นการ ลดขยะในครัวเรือน การให้ความรู้แก่ชุมชนโดยจัดทำแผ่นพับ ป้าย เรื่องการคัดแยกขยะ มีการจัดทำถังเปียกขยะตามจุด ต่าง ๆ ในหมู่บ้าน โรงเรียนและศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยเริ่มดำเนินการมาตั้งแต่ปี ๒๕๖๒ โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทยดำเนินการจัดทำถังขยะเปียกครอบคลุมทุกหน่วยงาน

ราชการ สถานที่ราชการที่อยู่ในพื้นที่ รวมถึงมีการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้โดย มีนายอำเภอ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มาร่วมในการแลกเปลี่ยนในเรื่องการจัดการขยะ แต่อย่างไรก็ตามการดำเนินงานที่ผ่านมา ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ยังพบปัญหาในการบริหารจัดการขยะอินทรีย์ เกิดความไม่ต่อเนื่องในการ ดำเนินงาน ประชาชนลดความตระหนักในการคัดแยก และการจัดการขยะเปียกที่ครัวเรือนของตน รวมถึง จากสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ที่ระบาดในช่วง ๒-๓ ปีที่ผ่านมา ส่งผลต่อการ จัดการขยะเปียกในระดับครัวเรือน และการขับเคลื่อนการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

บทที่ ๒

สถานการณ์ขยะอินทรีย์ (ขยะเปียก) ในภาพรวมของเทศบาลตำบลนาคำ อำเภอศรีสงคราม จังหวัดนครพนม

๒.๑ อัตราการเกิดขยะมูลฝอย

ปัจจุบันเทศบาลตำบลนาคำมีปริมาณขยะมูลอินทรีย์เฉลี่ย ประมาณ ๕ - ๑๐ ตัน/วัน คิดเป็นอัตราการเกิดขยะอินทรีย์ คิดเป็น ๐.๖๖ กิโลกรัม/คน/วัน

๒.๒ การคัดแยกขยะอินทรีย์(ขยะเปียก)

เทศบาลตำบลนาคำส่วนใหญ่เน้นการรณรงค์และสร้างจิตสำนึกให้ประชาชนในพื้นที่บริหารจัดการขยะเปียกในระดับครัวเรือน โดยประชาชนในพื้นที่ตำบลนาคำ จะจัดการขยะเปียกด้วยหลายวิธีการ อาทิเช่น ถังขยะเปียกลดโลกร้อน น้ำหมักชีวภาพจากเศษอาหาร และการนำไปเลี้ยงสัตว์ รวมถึงเทปุ๋ยบำรุงดิน เป็นต้น

๒.๓ การเก็บขนและการขนส่งขยะอินทรีย์(ขยะเปียก)

เทศบาลตำบลนาคำจะเป็นผู้ดำเนินการเก็บขนเอง โดยใช้รถเก็บขนขยะแบบอัดท้ายจำนวน ๑ คัน ในการเก็บขน เฉพาะขยะทั่วไป ส่วนขยะเปียก เน้นให้ประชาชนจัดการขยะในระดับครัวเรือน

๒.๔ ปัญหาและอุปสรรคในการบริหารจัดการขยะอินทรีย์ (ขยะเปียก)

จากสถานการณ์การจัดการขยะที่กล่าวมาสามารถประมวลปัญหาการจัดการขยะ ในปัจจุบันได้ดังนี้

๒.๔.๑ ด้านการเก็บรวบรวมและขนส่งขยะอินทรีย์(ขยะเปียก)

การเก็บรวบรวมและขนส่งขยะเป็นปัญหาที่พบได้ทั่วไปและส่งผลกระทบต่อชุมชนโดยตรงซึ่งสามารถประมวลปัญหาที่เกิดขึ้นได้ดังนี้

- ขาดความร่วมมือจากประชาชนในการรวบรวมขยะทำให้มีการทิ้งขยะไม่ถูกสถานที่ เช่น การทิ้งรวมในถังขยะทั่วไป ตามริมถนน ข้างทาง หรือใกล้แหล่งน้ำธรรมชาติ
- ภาชนะรองรับขยะเปียกไม่เพียงพอทำให้เกิดปัญหาการทิ้งในพื้นที่ว่างเปล่าและการทิ้งนอกภาชนะรองรับขยะหรือถังขยะเปียกลดโลกร้อน
- ขาดความต่อเนื่องในการรณรงค์ประชาสัมพันธ์ในการส่งเสริมการลดปริมาณขยะเปียกทำให้ขยะเปียกมีปริมาณสูง มีปัญหาเรื่องขยะส่งกลิ่นเหม็นตามมาเนื่องจากประชาชนไม่ได้คัดแยกขยะ
- ขาดงบประมาณในการสร้างการรับรู้ให้กับประชาชนอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากต้องนำงบประมาณไปใช้ในเรื่องความจำเป็นเดือดร้อนของประชาชนในหลายๆด้าน
- ขาดการวางแผนการจัดเก็บรวบรวมขยะในระดับครัวเรือนส่งผลให้เกิดการนำขยะมาเททิ้งในถังขยะทั่วไปของเทศบาล

๒.๔.๒ ด้านการคัดแยกขยะอินทรีย์(ขยะเปียก)

- ประชาชนขาดภาชนะในการรองรับขยะเปียก
- ขาดความร่วมมือในการแยกขยะเปียกจากประชาชน

- ประชาชนผู้ก่อให้เกิดขยะเปียกไม่ให้ความสนใจในการคัดแยกขยะ
 - ประชาชนไม่คัดแยกขยะเปียกออกจากขยะมูลฝอยชุมชนทั่วไปเนื่องจากขาดความรู้ความเข้าใจผลกระทบที่จะเกิดขึ้น
 - ประชาชนยังรู้สึกว่าการคัดแยกขยะเปียกเป็นเรื่องที่ยุ่งยาก

๒.๔.๓ ปัญหาด้านการบำบัดและการกำจัดขยะอินทรีย์(ขยะเปียก)

- เทศบาลขาดความชัดเจนด้านนโยบายและแนวทางการดำเนินงานของระบบการจัดการขยะเปียกภายในท้องถิ่นตนเอง เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงของนโยบายส่วนกลางอยู่ตลอด ทำให้ท้องถิ่น เกิดความไม่ต่อเนื่องในการกำหนดนโยบายในระดับพื้นที่
- หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการออกกฎหมายด้านการจัดการขยะเปียกมีหลายหน่วยงานและขาดการประสานงานกันทำให้เกิดความซ้ำซ้อนของกฎหมาย
- ภาครัฐไม่มีการลงทุนสำหรับการจัดการขยะเปียก ไม่มีงบประมาณจากส่วนกลางในการสนับสนุนการจัดการขยะเปียก อาศัยเพียงงบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งไม่เพียงพอต่อการดำเนินงาน

บทที่ ๓

มาตรการเพื่อไปสู่ความสำเร็จ

๓.๑ กรอบการดำเนินงาน

การดำเนินงานในการบริหารจัดการขยะอินทรีย์ (ขยะเปียก) ที่มีประสิทธิภาพนั้น สามารถแบ่งการดำเนินงานออกเป็น ๓ ระยะ ได้แก่ ระยะต้นทาง คือการลดปริมาณขยะและมีการคัดแยกขยะที่ครัวเรือน สถานที่ราชการ สถานที่สาธารณะ และสถานประกอบการ ระยะกลางทาง คือ การเก็บและขนที่มีประสิทธิภาพ คืออีกขั้นของการรวบรวมขยะเปียกเพื่อนำมาสร้างรายได้ระดับตำบล และระยะปลายทาง คือการจัดการขยะที่ถูกต้องตามหลักวิชาการและมีประสิทธิภาพ

แผนปฏิบัติการการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศเพื่อบรรลุเป้าหมายการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกและการดำเนินงานด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศของประเทศตามนโยบายของรัฐบาล ที่พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี ได้กล่าวถ้อยแถลงในการประชุมรัฐภาคีกรอบอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ สมัยที่ ๒๖ (COP๒๖) ณ เมืองกลาสโกว์ สหราชอาณาจักร เมื่อวันที่ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๔ ว่า “ประเทศไทยพร้อมยกระดับการแก้ไขการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ อย่างเต็มที่ทุกวิถีทางเพื่อ เป้าหมายความเป็นกลางทางคาร์บอน (Carbon Neutrality) ภายในปี ๒๕๙๓ (ค.ศ. ๒๐๕๐) และบรรลุเป้าหมายการปล่อยก๊าซเรือนกระจก” แผนปฏิบัติการดังกล่าว จึงเป็นนโยบายเป้าหมายที่สำคัญที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องขับเคลื่อนเพื่อนำไปสู่ความสำเร็จในการจัดการขยะอินทรีย์ (ขยะเปียก)

๓.๒ วิสัยทัศน์

ร่วมกันจัดการขยะให้ถูกทาง สร้างคุณภาพชีวิตเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เพียบพร้อมความสะดวก คนในชาติมีความสุข

๓.๓ พันธกิจ

๑. ส่งเสริมให้เกิดการลดการเกิดขยะอินทรีย์หรือขยะเปียกทุกวิถีทาง ตั้งแต่การใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างคุ้มค่าเพื่อลดปริมาณการเกิดของขยะ บริโภคอาหารอย่างไม่ฟุ่มเฟือย ลดปริมาณขยะอินทรีย์หรือขยะเปียกที่จะเกิดขึ้น

๒. ส่งเสริมการคัดแยก ณ แหล่งกำเนิด เพื่อลดปริมาณขยะเปียกที่เข้าสู่ระบบกำจัดที่ปนมากับขยะทั่วไป

๓. ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะอินทรีย์หรือขยะเปียกในทุกภาคส่วน

๔. ส่งเสริมให้มีการกำจัดขยะอินทรีย์หรือขยะเปียกให้ถูกต้องตามหลักวิชาการ

๓.๔ เป้าประสงค์

๑. ปริมาณขยะอินทรีย์หรือขยะเปียกที่เข้าสู่ระบบกำจัดที่ปลายทางลดลง

๒. ขยะเปียกได้รับการคัดแยกและได้รับการจัดการในระดับครัวเรือนเพิ่มขึ้น

๓. ขยะเปียกได้รับการกำจัดอย่างถูกหลักวิชาการเพิ่มขึ้น

๓.๕ ตัวชี้วัดตามเป้าประสงค์

๑. ร้อยละ ๑๐๐ ของส่วนราชการ สถานศึกษา ศาสนสถาน มีการจัดทำถังขยะเปียกหรือถังขยะอินทรีย์ ใช้ในหน่วยงาน
๒. ร้อยละ ๑๐๐ ของหมู่บ้าน/ชุมชน มีการจัดทำ “ถังขยะเปียกกลดโลกร้อน” อย่างครอบคลุม
๓. ร้อยละ ๑๐๐ ของปริมาณขยะเปียกหรือขยะอินทรีย์ได้รับการกำจัดอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ

๓.๖ วัตถุประสงค์

เพื่อเป็นกรอบทิศทางและแนวทางในการดำเนินการแก้ไขปัญหาการจัดการขยะเปียกหรือขยะอินทรีย์ ในภาพรวมให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และถูกหลักวิชาการ โดยการบูรณาการการทำงานร่วมกันในทุกภาคส่วนในระดับพื้นที่ตำบล

๓.๗ แนวคิดพื้นฐาน

๓.๗.๑ หลักการประชารัฐ

หลักการดำเนินงานตามแนวทาง “ประชารัฐ” นั้น เป็นหลักการที่คำนึงถึงหลักความรับผิดชอบและการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนทางสังคม (Participatory Principle) ในการจัดการขยะอินทรีย์หรือขยะเปียกเพื่อความยั่งยืนในการบริหารจัดการในอนาคต โดยส่งเสริมบทบาทของทุกภาคส่วนในสังคม อันประกอบด้วย ๕ องค์ประกอบ ได้แก่ ภาครัฐราชการทั้งส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน ภาคประชาชนและประชาสังคม ภาคการศึกษา และภาคการศาสนา ทั้งในกระบวนการการกำหนดนโยบาย การให้ข้อมูล การแสดงความคิดเห็น รวมตลอดไปถึงการออกแบบ การคัดแยกขยะ การเก็บขน การกำหนดมาตรการและการมีส่วนร่วมในพื้นที่ และการวางระบบการบริหารจัดการอย่างยั่งยืนในอนาคต

๓.๗.๒ นโยบายจังหวัดสะอาด ปี ๒๕๖๕

กระทรวงมหาดไทย ในฐานะที่ได้รับมอบหมายให้เป็นหนึ่งในหน่วยงานผู้รับผิดชอบหลักในการบูรณาการทุกภาคส่วน ทั้งหน่วยงานรัฐ วิสาหกิจ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และภาคประชาชนร่วมกันขับเคลื่อนการบริหารจัดการขยะมูลฝอยชุมชนที่เกิดขึ้นในพื้นที่ในด้านต่าง ๆ จึงได้จัดทำแผนปฏิบัติการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน “จังหวัดสะอาด” ประจำปี พ.ศ. ๒๕๖๕ ขึ้น โดยมีเป้าหมายคือ การนำขยะมูลฝอยกลับไปใช้ประโยชน์เพิ่มขึ้น และได้รับการจัดการอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการเพิ่มขึ้น ขยะอินทรีย์ครัวเรือนได้รับการบริหารจัดการและนำไปใช้ประโยชน์ ส่งเสริมการคัดแยกขยะในชุมชน ขยะอันตรายชุมชนได้รับการกำจัดอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ ขยะติดเชื้อในช่วงสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ ได้รับการจัดการอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ ตลอดจนประชาชนในพื้นที่มีความตระหนักและมีความเข้าใจในการจัดการขยะที่ต้นทาง รวมทั้งอาสาสมัครท้องถิ่นรักษ์โลก (อถล.) มีกิจกรรมที่ส่งเสริมสิ่งแวดล้อมและพัฒนาสภาพแวดล้อมชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีข้อบัญญัติ/เทศบัญญัติ และระบบสารสนเทศเป็นเครื่องมือในการ บริหารจัดการขยะอย่างมีประสิทธิภาพ

๓.๘ มาตรการ

เพื่อให้เกิดการดำเนินการจัดการขยะอินทรีย์อย่างมีประสิทธิภาพและผลสัมฤทธิ์ การดำเนินการ จึงต้องครอบคลุมการจัดการ ทั้ง ๓ ระยะ ตั้งแต่ต้นทาง กลางทาง และปลายทาง โดยมีแนวทางในแต่ละมาตรการ ประกอบด้วย

๑) มาตรการลดและคัดแยกที่แหล่งกำเนิด

สนับสนุนและขยายผลให้มีการจัดการขยะอินทรีย์หรือขยะเปียก ตั้งแต่ระดับครัวเรือน สถานศึกษา สถานประกอบการ รวมทั้งสถานบริการต่างๆ ทั้งในชุมชนและสถานที่ท่องเที่ยว เพื่อลดปริมาณขยะอินทรีย์ที่จะเกิดขึ้น

๒) มาตรการส่งเสริมการบริหารจัดการ

สร้างจิตสำนึกให้กับประชาชนตั้งแต่ระดับเยาวชน และประชาชนทั่วไป เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการขยะอินทรีย์หรือขยะเปียก ตั้งแต่การลดการเกิดขยะเปียกจากครัวเรือน สถานศึกษา สถานประกอบการ รวมทั้งสถานบริการต่างๆ การคัดแยกขยะเปียกออกจากขยะมูลฝอยทั่วไปไม่นำไปทิ้งรวมไปถึงขยะของเทศบาล จนถึงการจัดขั้นสุดท้าย พัฒนางค์ความรู้ รูปแบบเทคโนโลยีการบำบัด/กำจัดขยะอินทรีย์พัฒนาและเชื่อมโยงระบบฐานข้อมูล เพื่อการจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ พัฒนาและปรับปรุงกฎหมาย กฎระเบียบที่เกี่ยวข้องเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการขยะอินทรีย์หรือขยะเปียกในพื้นที่ รวมทั้งเข้มงวดการบังคับใช้กฎหมายให้มีประสิทธิภาพ

๓.๙ กลยุทธ์

จากสถานการณ์ด้านการจัดการขยะอินทรีย์หรือขยะเปียกที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน จะเห็นได้ว่า การแก้ไขปัญหาขยะเปียกไม่สามารถดำเนินการแก้ไขได้ด้วยหน่วยงานใดเพียงหน่วยงานเดียว หรือแก้ไขโดยใช้มาตรการด้านใดด้านหนึ่ง แต่จำเป็นต้องอาศัยมาตรการที่ครอบคลุมทุกด้านอย่างบูรณาการในการแก้ไขปัญหาให้สำเร็จ โดยจะต้องเกิดจากการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานที่ “แข็งแกร่ง” และกลไกที่ “แข็งแกร่ง” จากหน่วยงานในทุกภาคส่วน โดยมีความสอดคล้องทางนโยบายและการสอดรับ โดยแผนปฏิบัติการนี้ได้กำหนดให้มีกลยุทธ์ทั้งสิ้น ๓ กลยุทธ์ ประกอบด้วย

กลยุทธ์ที่ ๑ การบริหารจัดการขยะอินทรีย์ (ขยะเปียก) อย่างมีประสิทธิภาพ

สนับสนุนและขยายผลให้มีการจัดการขยะอินทรีย์มุ่งเน้นระยะต้นทางและกลางทาง คือ การลดปริมาณขยะมูลอินทรีย์ที่เกิดขึ้น ด้วยกระบวนการต่างๆ ได้แก่ การคัดแยกขยะอินทรีย์ รวมทั้งผลักดันให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วม โดยมีแนวทางปฏิบัติดังนี้

๑) การส่งเสริมและสนับสนุนการลดปริมาณขยะอินทรีย์หรือขยะเปียก มีมาตรการสนับสนุน “ภาคเอกชน ร้านค้า ร้านอาหารต่างๆ” ในการลดปริมาณขยะอินทรีย์ คัดแยกและจัดการด้วยตนเอง

๒) ส่งเสริมการจัดประกวดชุมชนสะอาด หมู่บ้านน่าอยู่ จัดการขยะอินทรีย์ ด้วยวิถีไทบ้าน อย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ โดยส่งเสริมการจัดกิจกรรมภายในระดับหมู่บ้านชุมชน สู่ระดับตำบล โดยจัดประกวดหมู่บ้านสะอาด เน้นการคิดค้น นวัตกรรมหรือสิ่งประดิษฐ์ในการจัดการขยะอินทรีย์หรือขยะเปียก

กลยุทธ์ที่ ๒ การคัดแยกขยะอินทรีย์ (ขยะเปียก) มีประสิทธิภาพ

โดยมีแนวปฏิบัติ ดังนี้

- ๑) การส่งเสริมให้มีการคัดแยกขยะอินทรีย์โดยชุมชนอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ
- ๒) การเก็บรวบรวมขยะอินทรีย์ในครัวเรือน และเน้นการจัดการให้มีประสิทธิภาพ ไม่ให้เกิดปัญหารบกวน โดยใช้กระบวนการทั้งการทำถังขยะลดโลกร้อน การทำน้ำหมักชีวภาพจากเศษอาหาร มาประยุกต์ใช้ในการจัดการขยะอินทรีย์เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการจัดการขยะอินทรีย์

กลยุทธ์ที่ ๓ การสนับสนุนการจัดเก็บข้อมูลขยะอินทรีย์ (ขยะเปียก) ให้มีประสิทธิภาพ

- ๑) การจัดทำฐานข้อมูลสภาพและการบริหารจัดการขยะอินทรีย์ให้เป็นปัจจุบัน
- ๒) การติดตามและประเมินผลการดำเนินงานของหน่วยงานต่างๆ เพื่อให้การดำเนินงานบรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้
- ๔) การประชาสัมพันธ์การดำเนินงานในระดับพื้นที่ตำบล อำเภอ และระดับจังหวัด เพื่อกระตุ้นจิตสำนึกให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในการคัดแยกขยะอินทรีย์เป็นวงกว้าง

บทบาทของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

๑) เทศบาลตำบลนาคำ

เทศบาลตำบลนาคำ เป็นหน่วยงานหลักในการบริหารจัดการขยะอินทรีย์และเป็นหน่วยงานที่ปฏิบัติระดับพื้นที่ตำบลทำหน้าที่ส่งเสริมสนับสนุนและประสานงานในระดับตำบล รวมถึงประสานการดำเนินงานร่วมกับ อำเภอ จังหวัด โดยทำหน้าที่ดังต่อไปนี้

- จัดกิจกรรมให้ความรู้และประชาสัมพันธ์ ให้ครัวเรือนรู้วิธีและเห็นความสำคัญในการคัดแยกขยะตั้งแต่ต้นทาง
- กำหนดและสนับสนุนการดำเนินการในการคัดแยกขยะในสถานที่ต้นแบบ อาทิ ชุมชน วัด โรงเรียน
- จัดทำฐานข้อมูลเรื่องขยะอินทรีย์เพื่อนำไปกำหนดทิศทางในการดำเนินการจัดการขยะอินทรีย์อย่างมีประสิทธิภาพ ถูกต้องตามหลักวิชาการ และสามารถปฏิบัติได้จริง
- ส่งเสริม สนับสนุนการดำเนินการหมู่บ้านชุมชน และหน่วยงานต่างๆในพื้นที่
- ส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนดำเนินการคัดแยกขยะที่ต้นทาง ณ แหล่งกำเนิดเพื่อเพิ่มมูลค่าและนำกลับมาใช้ใหม่
- รณรงค์และประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนเข้าใจถึงวิธีการคัดแยก และเห็นความสำคัญในการคัดแยกขยะอินทรีย์
- เป็นหน่วยงานหลักรับผิดชอบส่งเสริม สนับสนุน และคอยอำนวยความสะดวกให้แก่หน่วยงานต่างๆในพื้นที่ ในการดำเนินการจัดการขยะอินทรีย์ให้มีประสิทธิภาพ พร้อมทั้งกำหนดระบบการติดตามและกำกับ การดำเนินงานให้เป็นไปตามแผนปฏิบัติการฯ
- บูรณาการฐานข้อมูลด้านการบริหารจัดการขยะอินทรีย์ในภาพรวมระดับตำบลส่งต่อไปยังระดับ อำเภอ จังหวัด ผ่านระบบฐานข้อมูลสารสนเทศทางอิเล็กทรอนิกส์
- ติดตามประเมินผล และเร่งรัดการปฏิบัติงานในพื้นที่

๒) ส่วนราชการอื่นๆ

- ภาครัฐจะเป็นหน่วยงานต้นแบบในการดำเนินการในการแยกขยะในอาคารสำนักงาน
- ส่งเสริม สนับสนุนการดำเนินการจัดการขยะของหน่วยงานในสังกัดหรือหน่วยงานในความรับผิดชอบ และส่งเสริมการคัดแยกขยะของหน่วยงานในสังกัดหรือหน่วยงานในความรับผิดชอบ ทั้งส่วนกลาง และส่วนภูมิภาค รวมถึงสถานประกอบการ ตลาด ห้างร้าน โรงแรม ศาสนสถาน สำนักงานฯ ทั้งจังหวัด ให้มีการคัดแยกขยะอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดผลเป็นรูปธรรม

๓) สถานประกอบการภาคเอกชน

- ดำเนินการคัดแยกขยะในสถานประกอบการทั้งที่เป็นขยะมูลอินทรีย์ และขยะทั่วไป
- ให้ความร่วมมือในการจัดทำถังขยะเปียกลดโลกร้อนของเทศบาลตำบลนาคำตามนโยบาย

ของรัฐบาล

- ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนตระหนักถึงความสำคัญของการลดขยะและการคัดแยกขยะ
- ให้การสนับสนุนการดำเนินการตามแผนปฏิบัติการนี้ รวมทั้งกำหนดให้มีมาตรการในการส่งเสริมให้ผู้บริโภคคัดแยกขยะในระดับครัวเรือน